

НАРУЧИЛАЦ :

ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац

Центар за газдовање кршом - Требиње

ПРОГРАМ ГАЗДОВАЊА ПОДРУЧЈЕМ КРША

(за период 2014 – 2023. година)

- С А Ж Е Т А К -

ИЗРАДИО :

ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац

Истраживачко развојни и пројектни центар – Бања Лука

САДРЖАЈ			
			СТРАНА
1.		УВОДНИ ДИО	1
1.	1.	Основне карактеристике Подручја крша	2
		Географски положај и границе Подручја крша	2
		Имовинско – правно стање	2
		Биолошке , климатске , орографске , геолошке , педолошке и друге карактеристике Подручја крша	3
1.	2.	Посебна ограничења у газдовању на Подручју крша	10
2.		СТАЊЕ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА У ДОБА ИЗРАДЕ ПРОГРАМА	17
2.	1.	Површине ширих категорија по привредним јединицама	18
2.	2.	Површине ширих категорија по општинама	19
2.	3.	Стање дрвне залихе , запреминског прираста и осталих таксационих елемената	19
		Шире категорије високих шума са природном обновом	19
		Шире категорије високих деградираних шума	20
		Шире категорије шумских култура	20
		Шире категорије изданаčkih шума	21
		Шире категорије површина подесних за пошумљавање и газдовање	22
		Шире категорије површина неподесних за пошумљавање и газдовање	22
2.	4.	Дрвна залиха , запремински прираст и основни таксациони елементи по општинама	23
		Општина Берковићи (001)	23
		Општина Билећа (003)	25
		Општина Гацко (009)	27
		Општина Љубиње (032)	28
		Општина Невесиње (036)	29
		Општина Требиње (054)	30
2.	5.	Стање шумских комуникација и степен отворености Подручја крша	34
3.		ПЛАНОВИ ГАЗДОВАЊА ПОДРУЧЈЕМ КРША	36
3.	1.	План сјеча	36
3.	2.	План искоришћавања шума и осталих шумских производа	38
3.	3.	План шумскоузгојних радова	39
3.	4.	План заштите шума	39
3.	5.	План инвестиција	43

1. УВОДНИ ДИО

Јавно предузеће шумарства "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац основано је одлуком Владе Српске Републике Босне и Херцеговине 08.06.1992. године под именом Јавно предузеће шумарства Српске Републике БиХ са сједиштем у Бањалуци. У току 2005. године извршена је организациона трансформација предузећа, које је усвајањем Измјена и допуна Закона о шумама ("Сл. Гласник Републике Српске" , број 53/05) , а у складу са Законом о јавним предузећима , промјенило облик организације и назив , тако да од 26.09.2005. године , кад је уписано у Судски регистар као јединствени правни субјект , послује под називом Јавно предузеће шумарства "Шуме Републике Српске " а.д. Соколац .

Влада Републике Српске је 26.10.2005. године донијела Одлуку о формирању шумскопривредних подручја у Републици Српској ("Сл. Гласник Републике Српске" , број 101/05) , којом је као организациони дио формиран и "Центар за газдовање кршом" са сједиштем у Требињу , чиме је Шумско газдинство "Леотар" које је покривало подручје крша од 05.01.1996. престало да постоји .

1.1. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОДРУЧЈА КРША

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ И ГРАНИЦЕ ПОДРУЧЈА

Подручје крша обухвата шуме и шумско земљиште на територији следећих општина Источне Херцеговине :

1. Берковићи
2. Билећа
3. Гацко (ПЈ Лебршник – Троглав)
4. Љубиње
5. Невесиње (ПЈ Снежница – Заломка ријека)
6. Требиње

Подручје крша обухвата шуме и шумско земљиште у државном власништву на комплетној површини општина Берковићи , Билећа , Љубиње и Требиње , док у привредним јединицама које се односе на општине Гацко и Невесиње обухвата шуме и шумско земљиште које припада категоријама :

- површине подесне за пошумљавање и газдовање (шира категорија 5000) и
- површине неподесне за пошумљавање и газдовање (шира категорија 6000)

Граница Подручја крша на западу и југозападу је ентитетска линија Република Српска / Федерација БиХ , јужно је то државна граница са Хрватском и Црном Гором , источно са Црном Гором , а сјеверно ово подручје граничи са Шумскопривредним подручјем Невесињско–Гатачким , на претходно наведени начин.

ИМОВИНСКО – ПРАВНО СТАЊЕ

За израду карата које су саставни дио овог програма коришћени су расположиви катастарски планови и преписи посједовних листова по катастарским општинама које припадају подручју. У стању шума и необраслог шумског земљишта приказано је и стање површина , а у њему и површина спорног шумског земљишта – узурпација . Рјешавање проблема узурпација у наредном периоду треба вршити у складу са Законом о шумама ("Службени гласник Републике Српске" бр. 75/08 и 60/13) и Законом о стварним правима, ("Службени гласник Републике Српске", бр. 124/08 и 58/09).

Додатни проблем је тај што Босна и Херцеговина нема важеће међудржавне споразуме о граници са Црном Гором и Хрватском , тако да су границе Подручја крша у у овим случајевима републичке границе из СФР Југославије . Поред овог и ентитетска граница у оквиру БиХ никад није прецизно означена на катастарским плановима , а тиме и на терену, па су основ за ову границу карте размјере 1 : 50 000 из прилога Дејтонског мировног споразума из 1995. године .

БИОЛОШКЕ , КЛИМАТСКЕ , ОРОГРАФСКЕ , ГЕОЛОШКЕ , ПЕДОЛОШКЕ И ДРУГЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПОДРУЧЈА

Ако се подручје крша посматра у дужем историјском периоду долази се до закључка да тај простор био знатно више обрастао шумом него што је то данас. Смањење површина под шумом на подручју крша и настајање голих камењара резултат је дјеловања човјека сјечом , паљењем ради добијања обрадивих површина , екстензивним узгојем стоке, те дјеловања природних фактора који се односе на рељеф , геолошку подлогу и климатске услове. Покушаји заустављања девастације шума на подручју крша су се , гледано неколико стотина година уназад , односили на законско регулисање сјече , забрану пуштања коза у шуме и др. , али су ефекти били врло мали. Пошумљавања која су вршена крајем XIX и почетком XX вијека (најчешће алепским и црним бором) заустављена су I и II свјетским ратом . По завршетку II свјетског рата у периоду до 1956. године извршени су значајни радови на пошумљавању и мелиорацији деградираних шума (шикара и макије). Након 1956. године , увођењем система самофинансирања , радови на подручју крша се сведе на минимум . У том периоду је законом забрањено држање коза (1954. година , ФНР Југославија) , што је за последицу имало природну обнову значајних површина девастираних шума .

За вријеме постојања СФР Југославије шумарски планови за подручје крша , тиме и за подручје које данас покрива Центар за газдовање кршем , су се односили на подизање , обнову и заштиту шума . Законска рјешења у том периоду су се кретала од самофинансирања па до формирања фонда за мелиорацију и пошумљавање деградираних шума у који се издвајало 6% од реализоване продајне вриједности сортимената из економских шума .

Након завршетка ратних сукоба у Босни и Херцеговини 1995. године финансирање радова на пошумљавању на Подручју крша вршено је из дјела прихода ШГ Леотар (основано 05.01.1996) и из средстава проширене репродукције шума . Законским промјенама из 2004. године експлоатација шљунка , пијеска и камена је изузета из дјелатности ШГ Леотар , тако да су изворни приходи врло мали и финансирање већих шумских радова на кршу се може вршити само на основу средстава проширене репродукције шума , што је регулисано Законом о измјенама и допунама Закона о шумама ("Службени Гласник Републике Српске" , број 60/13) .

Подручје крша којим газдује Центар за газдовање кршом Требиње чини дио јединствене области крша динарског планинског система . Геотектонски гледано крш на подручју БиХ захвата дијелове централне динарске зоне , зоне навлаке високог крша , дио далматинске геотектонске јединице и дио јадранско-јонске јединице (Геотектонска карта Југославије , Б. Сикошек). У оквиру офиолитске зоне јављају се мање масе претежно мезозојских кречњака или доломитних кречњака са карактеристикама којима се одликује плитки до дубоки крш.

Вертикална дисецираност терена нарочито је изражена на ободним дјеловима простора који заузима крш , а на мањим просторима главних површинских водотокова као што су ријеке Неретва , Брегава и Требишњица и друге ова вертикална разуђеност терена износи и више стотина метара.

Од регионалних , морфолошких форми карактеристичан је развој неколико пространих површи и појава бројних увала , крашких поља и других форми рељефа. У оквирима босанскохерцеговачког крша Подручје крша којим газдује Центар за газдовање кршом Требиње припада источнохерцеговачком кршу који се простире југоисточно од долине ријеке Неретве.

У литератури као најадекватнија се помиње следећа подјела крша :

- плитки крш , чија је општа карактеристика карстификовано тијело (блок , табла) које у хидрогеолошком погледу лежи на изолаторској подлози , тако да је читав профил дезорганизован дубоким ерозионим засјецима или површинским водотоцима.
- дубоки крш , ако карстно тијело на најдубљим ерозионим засјецима лежи високо изнад изолаторске подлоге , а ерозиони засјечи се налазе у карстификованој средини
- погребени крш , карстификована маса је остварена млађим седиментима

Главна морфолошка тијела у Подручју крша су крашка поља , имају специфично залијегање , степенасто су поредана и хипсометријски леже једно испод другог из простора главне вододјелнице према нивоу мора :

- Слато поље (око 1000 m надморске висине , због мале површине најчешће се занемарује)
- Гатачко поље (око 900 m надморске висине)
- Невесињско поље (око 850 m надморске висине)
- Дабарско поље , Фатничко поље (око 500 m надморске висине)
- Попово поље (око 300 m надморске висине)

Подземна хидрографска мрежа у подручју крша има по правцу сличне карактеристике развоја као и надземна , што значи да углавном представља дезорганизоване површинске токове који су се процесима карстификације и тектонским помјерањима преселили у подземље . Она се у кршу манифестује најчешће појавом подземних вода на површини у виду крашких врела или приобалних извора.

Режим вода надземне и поземне хидрографске мреже директно је зависан од режима падавина и пропусне моћи подземних токова. Распоред падавина у току године је веома неуједначен , кише падају у току јесени и зиме и то најчешће у виду пљускова који доводе до интезивног спирања земљишта и појаве поплава на већем броју крашких поља , које трају и по неколико мјесеци. Режији токова површинских ријека у пољима у току године су промјенљиви из разлога што их се већина напада из повремених извора .

Постојећим хидроакумулацијама у Подручју крша и изградњом нових поред производње електричне енергије стварају се предуслови и за регулисање поплава у јесењем и зимском периоду . За квалитетније регулисање поплава у току јесени и зиме неопходна је квалитетнија сарадња електропривредних предузећа у Федерацији БиХ, Републици Српској и Хрватској.

Површине које су под вегетацијом на Подручју крша или могу доћи у обзир за пошумљавање карактеришу плитка земљишта у којим матични супстрат излази на површину или су то земљишта угрожена ерозијом . У највећем дјелу године ова земљишта оптерећена великим дефицитом влаге.

Према Еколошко-вегетацијској рејонизацији БиХ (група аутора , 1983. година) Подручје крша припада Медитеранско – динарској области , која се у висинском интервалу протеже од нивоа мора , па до бројних планинских масива , чија висина прелази 2000 m надморске висине. Читава област крша је под утицајем медитеранске климе у ком утицај топлотног режима нагло слаби са повећањем надморске висине , а утицај падавинског режима маритимног карактера јако се осјећа и у најсјевернијем дјелу. Зависно од удаљености од мора , надморске висине и положаја одређеног предјела према мору , температура јако варира , па је тиме и општи карактер климе доста различит. У крашким пољима у току зимског периода изражене су инверзије температура , а карактеристика је и честа појава јаких вјетрова . У ужој подјели медитеранско – динарске области Подручје крша се састоји из :

- субмедитеранског планинског подручја
- субмедитеранског монтаног подручја и
- субмедитеранског подручја

Субмедитеранско планинско подручје се простира углавном изнад 800 m па до планинских предјела који прелазе и 2000 m надморске висине. Утицај медитеранске климе је заступљен у цијелом овом подручју , у вегетационом периоду падне око 36 % годишњих падавина , вегетациони период траје од 120 до 190 дана . Подручје карактеришу сви облици карсне ерозије , као и глацијације . Изграђено је од кречњака и доломита и терцијарних седимената у крашким пољима . Земљишта су плитка са високим степеном површинске стјеновитости , а одликују се и наглим и честим промјенама влажности. Преовладавају земљишне комбинације типа мозаика калкомеланосола – калкокамбисола – лувисола , као и мозаика калкомеланосола – калкокамбисола на кречњаку , а мање су заступљене рендзине на доломиту , мозаик рендзина и калкомеланосола – калкокамбисола на доломиту и кречњаку , дистични камбисол , еутрични камбисол и семиглеј.

Што се тиче шумске вегетације , а битно је за Подручје крша , за станишта у клисурама и кањонима карактеристичне су термофилне шуме букве и шуме црног граба . Површине експониране ка југу и западу карактеришу фитоценозе цера и китњака и цера. Субалпски појас се одликује заступљеношћу субалпских шума букве са којим на неким планинским масивима алернира заједница мунике (Орјен).

Субмедитеранско монтано подручје , које се налази претежно у југоисточној Херцеговини , простира се углавном између 750 и 1200 m надморске висине и орографски припада брдско-планинском појасу. Подручје је под утицајем измјењене медитеранске климе , у вегетационом периоду просјечно падне око 33 % годишњих падавина , однос прихода и расхода

воде је неповољан (износи око 0,86 %) . Геолошки гледано изграђено је од кречњака и доломита , а заступљена су углавном два типа мозаика земљишта ; калкомеланосол – калкокамбисол – лувисол и калкомеланосол – лувисол на кречњаку ; црвенице , а мање из комплекса регосола и рендзина на флишним седиментима , мозаика калкокамбисола и црвенице на кречњацима и доломитима ; те мозаика литосола и калкомеланосола на кречњацима , а рјеђе самосталних земљишних ареала као што су калкомеланосол и флувисол.

Од вегетације највећу површину заузимају шуме хрстова и црног граба , у којим се у неким дјеловима јавља и македонски храст. Термофилне , као и мезофилне шуме букве су распрострањене у виду већих или мањих енклава . У подручју Ластве код Требиња распрострањене су и шуме црног бора на доломиту.

Субмедитеранско подручје у Подручју крша обухвата долинско-брдски појас углавном до 750 m надморске висине , изражена је субмедитеранска клима , нарочито уз токове Брегаве и Требишњице . У вишим предјелима (изнад 300 m н.в.) вегетациони период траје од 200 до 230 дана и нешто је хладније (Берковићи , Билећа , Љубиње) , док у нижим траје дуже , 240 до 260 дана , и знатно је топлије . У вегетационом периоду падне око 33 % годишњих падавина , однос падавина и евапотранспирације је изразито неповољан (око 0,66) , а ако се узме у обзир пљусковити карактер падавина и површинска и вертикална отицања , он је још неповољнији. Најзначајније стијене су кречњаци и доломити , у пољима и алувијалним равнима седименти и алувији , а локално има и лесоликог материјала . За разлику претходног , монтаног подручја овдје је удио црвеница знатно већи , било у земљишним комбинацијама или као самостални земљишни ареал.

Од шумске вегетације срећу се климazonалне заједнице медунца и бијелог граба , појединачно или групично македонски храст , на дубљим земљиштима шуме сладуна , шуме врба и топола (око Брегаве) , у екстремнијим станишним условима шуме медунца и црног граба , те шуме црног граба са јесењом шашиком.

У оквиру субмедитеранског подручја разликују се рејони са и без зимзелених елемената . Присуство зимзелених елемената , као и фрагмената макије и гарига карактеристично је за подручја око Требиња и Поповог поља .

У наредним табелама приказани су метеоролошки подаци за метеоролошке станице Гацко, Билећа и Требиње , по мјесецима и годинама (Извор : Статистички годишњак 2009 , 2010 , 2011 , 2012 и 2013 ; Републички завод за статистику , Бањалука) :

СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА ТЕМПЕРАТУРА ВАЗДУХА (°С) - БИЛЕЂА													
	ГОДИШЊИ ПРОСЈЕК	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996	12,0	4,5	2,4	4,9	10,6	16,5	20,0	21,8	21,9	14,3	12,3	9,7	4,9
1997	12,3	9,1	5,0	7,8	6,9	16,2	20,9	18,4	20,1	18,2	11,2	8,9	5,3
1998	12,7	4,9	6,9	4,9	11,9	15,3	21,3	24,0	23,6	16,6	13,3	6,6	2,7
1999	12,7	4,4	2,3	7,6	10,0	17,3	20,4	22,6	22,9	18,6	13,4	7,8	5,0
2000	13,1	0,9	4,1	6,4	13,5	18,0	21,8	22,0	23,6	16,9	14,1	10,7	5,3
2001	14,3	-	-	10,6	10,2	17,5	19,4	23,2	23,9	16,0	14,6	6,7	1,0
2002	13,0	2,7	6,9	9,7	11,7	16,5	21,6	22,7	20,3	15,6	12,5	10,3	5,8
2003	13,1	5,1	-0,2	6,6	10,5	19,1	22,4	23,9	25,6	16,8	12,0	10,3	5,4
2004	12,4	2,3	4,6	7,4	12,1	13,6	19,4	22,5	21,0	18,0	14,8	7,3	6,2
2005	11,6	1,8	0,4	5,9	10,8	17,0	19,3	22,4	20,1	17,5	12,6	7,6	4,0
2006	11,9	1,9	2,9	6,1	11,8	15,5	19,1	22,7	20,1	18,2	13,9	6,2	4,5
2007	13,1	4,6	6,4	8,8	13,3	17,2	21,2	24,5	23,8	15,8	12,9	5,9	3,1
2008	13,1	4,8	5,0	7,6	11,4	16,2	20,8	22,9	24,2	17,0	13,3	8,5	5,2
2009	12,6	4,4	2,7	6,1	12,6	17,6	19,2	22,2	22,9	18,4	11,6	8,0	6,0
2010	12,4	2,9	4,3	6,8	11,7	14,8	19,5	22,8	22,7	16,8	11,4	10,4	4,5
2011	12,7	2,9	4,5	7,1	12,0	15,7	20,7	21,8	23,7	20,7	11,8	7,1	4,8
2012	12,9	1,2	-0,2	9,3	11,0	15,5	22,3	25,3	24,4	18,9	14,1	10,4	2,6

СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА ТЕМПЕРАТУРА ВАЗДУХА (°С) - ГАЦКО													
	ГОДИШЊИ ПРОСЈЕК	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1998	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1999	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2000	9,1	-3,3	-0,6	2,1	9,7	14,5	17,1	17,4	19,3	13,3	10,6	7,2	1,4
2001	8,7	1,4	1,4	6,6	6,6	13,4	15,0	18,9	20,1	11,4	10,2	3,3	-3,9
2002	8,9	-3,3	2,6	5,7	8,2	12,7	17,1	18,5	16,2	11,6	9,0	6,6	2,0
2003	8,7	0,4	-5,9	2,1	5,8	15,1	18,6	19,3	20,8	13,0	8,1	6,4	0,2
2004	8,4	-1,8	0,1	2,5	8,7	9,8	15,9	18,6	17,3	13,5	11,3	3,1	2,3
2005	7,4	-1,8	-4,8	-0,6	6,8	13,1	15,3	18,1	16,2	13,9	9,2	3,7	-0,3
2006	8,0	-2,7	-1,1	2,2	8,1	12,4	15,7	18,9	16,1	14,2	10,2	2,6	-0,1
2007	9,1	1,4	3,0	5,0	9,8	13,3	17,4	19,8	18,9	11,4	8,6	1,5	-0,9
2008	8,6	1,0	1,2	4,0	7,6	12,8	16,9	18,6	19,3	12,7	9,7	-1,9	1,7

СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА ТЕМПЕРАТУРА ВАЗДУХА (°С) - ТРЕБИЊЕ													
	ГОДИШЊИ ПРОСЈЕК	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	-	-	-	9,8	8,3	17,5	22,0	23,4	22,7	20,4	12,9	11,5	7,4
1998	14,4	6,9	8,5	6,8	12,9	16,9	22,7	25,7	25,5	18,6	15,2	8,9	4,6
1999	14,6	6,2	4,8	10,7	10,6	18,7	22,0	24,1	24,3	20,4	15,7	10,1	7,1
2000	15,1	3,3	6,4	8,1	14,4	19,2	23,2	24,0	26,0	19,6	16,2	12,8	8,2
2001	15,1	7,7	7,6	12,4	12,0	19,1	21,3	25,3	26,7	18,2	17,2	9,9	3,4
2002	15,0	4,7	8,8	11,8	13,4	18,2	23,2	24,8	22,3	17,7	14,5	12,1	7,9
2003	15,3	6,9	2,9	8,7	12,1	20,8	25,8	25,9	27,3	19,0	14,1	12,4	7,4
2004	14,3	4,7	6,6	8,7	13,7	15,1	21,1	24,9	22,9	20,0	16,6	8,7	8,7
2005	13,9	4,9	3,4	8,2	12,4	19,0	21,6	24,0	22,2	19,6	14,9	10,3	6,3
2006	14,4	4,4	5,7	8,1	13,6	17,5	21,0	24,9	22,5	20,6	17,1	9,6	7,4
2007	-	7,4	8,6	11,1	15,5	19,4	23,7	27,1	26,0	17,9	14,7	8,5	5,6
2008	15,5	7,1	7,3	9,9	13,2	19,0	23,2	25,5	26,7	19,3	16,0	11,5	7,5
2009	14,6	6,5	4,6	8,3	14,8	19,1	20,3	23,9	25,1	20,5	13,8	10,6	8,2
2010	14,4	5,1	6,3	8,4	13,8	16,5	21,0	24,8	24,9	18,8	13,7	12,6	6,7
2011	15,5	5,7	7,5	9,7	14,7	18,0	23,1	24,1	26,7	24,2	14,9	10,5	7,4
2012	15,4	4,0	3,0	11,7	12,7	17,6	24,3	27,4	27,3	21,4	16,7	13,1	5,3
СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА КОЛИЧИНА ПАДАВИНА (mm) - БИЛЕЂА													
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996		165,0	179,6	140,1	203,5	127,7	17,2	4,5	130,7	244,1	182,0	310,1	197,0
1997		107,8	68,3	52,2	27,3	124,1	56,1	33,8	30,5	13,0	105,0	163,2	219,7
1998		69,6	66,2	13,8	133,7	94,9	19,4	34,6	54,5	275,5	449,8	182,9	149,2
1999		118,5	144,0	95,3	170,9	79,8	102,1	57,7	29,6	143,6	194,5	231,6	407,9
2000		22,1	89,6	96,6	85,3	27,8	11,2	110,8	24,0	112,9	238,1	288,5	228,0
2001		279,4	79,1	165,2	187,9	44,9	28,8	37,2	20,1	63,1	49,8	317,0	81,0
2002		62,0	93,3	48,2	183,9	87,1	37,8	81,2	204,9	262,1	220,3	172,4	215,0
2003		295,7	121,6	0,1	94,6	77,5	81,4	8,1	8,5	105,2	276,9	281,6	85,8
2004		185,8	216,6	192,8	167,6	197,2	114,1	26,3	54,1	77,0	141,1	260,6	358,1
2005		89,4	314,5	165,9	106,4	77,4	85,4	74,1	155,2	156,7	227,6	136,7	324,3
2006		82,3	148,6	306,3	153,4	90,7	114,0	52,2	105,8	71,9	47,3	81,3	266,9
2007		191,0	204,3	158,6	21,5	124,3	50,4	15,5	15,6	171,5	163,9	244,2	114,9
2008		169,1	65,7	176,9	131,7	36,5	59,2	12,1	2,2	110,7	121,3	217,8	270,0
2009		388,1	186,8	179,3	64,9	69,9	159,7	90,9	39,1	84,0	287,6	270,2	294,2
2010		286,3	425,6	181,8	125,1	252,5	127,7	37,6	52,5	148,5	200,9	497,1	362,6
2011		77,3	109,4	89,8	51,9	89,4	11,2	73,3	32,8	58,6	99,1	55,5	218,3
2012		77,2	198,1	1,4	288,1	114,6	26,9	8,6	5,4	161,6	218,2	135,4	309,2

СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА КОЛИЧИНА ПАДАВИНА (mm) - ГАЦКО												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1998	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1999	-	-	-	-	-	-	-	51,9	122,1	105,0	260,8	528,5
2000	19,0	48,6	110,1	106,9	42,3	49,6	91,2	79,8	97,4	246,8	312,7	330,2
2001	271,8	104,4	176,5	217,9	42,5	54,8	20,0	56,0	171,8	56,9	317,4	78,4
2002	61,4	94,7	47,2	168,0	69,0	38,2	92,1	190,4	170,0	272,9	135,1	183,8
2003	318,9	122,7	0,5	81,3	56,6	56,0	32,4	14,9	70,4	436,9	330,0	106,8
2004	227,5	239,3	147,3	231,2	206,9	84,0	37,0	34,1	80,4	186,6	161,0	232,4
2005	56,2	212,2	161,1	84,0	80,4	81,1	104,0	136,9	220,2	131,7	146,2	351,9
2006	120,7	153,3	194,0	129,8	54,1	82,6	42,2	141,7	81,7	54,5	77,5	163,0
2007	122,5	194,4	130,7	6,6	153,2	46,0	17,1	11,9	214,2	227,6	273,6	126,4
2008	162,6	68,8	296,7	162,2	37,5	71,0	19,8	1,0	108,4	256,8	408,9	317,3

СРЕДЊА МЈЕСЕЧНА КОЛИЧИНА ПАДАВИНА (mm) - ТРЕБИЊЕ												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
1996	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1997	168,9	149,9	97,4	141,1	115,9	7,2	9,8	28,2	27,5	114,2	222,2	239,2
1998	94,4	111,5	20,2	142,0	123,3	30,8	18,2	90,0	153,4	361,9	180,8	154,6
1999	140,5	128,2	55,6	174,4	21,2	128,6	39,5	62,3	232,0	79,6	228,2	468,0
2000	24,2	73,9	95,3	67,1	20,3	11,9	83,4	35,9	72,6	354,4	351,2	269,7
2001	381,5	88,5	146,6	195,0	53,9	39,9	8,4	1,4	140,3	45,2	333,3	86,6
2002	120,7	151,2	44,8	130,1	117,1	67,6	150,9	154,9	308,1	178,5	117,7	215,9
2003	357,4	161,5	1,9	74,5	17,4	38,0	0,6	26,0	245,3	227,1	240,4	131,9
2004	159,8	158,6	191,7	120,5	233,1	112,9	27,5	84,9	69,8	132,9	254,6	297,4
2005	73,0	325,5	201,4	85,5	38,6	128,2	93,6	68,5	182,7	250,4	148,7	375,6
2006	131,9	144,4	319,9	132,1	76,6	115,9	33,5	101,9	115,1	26,6	114,6	249,4
2007	160,0	210,2	188,9	9,0	148,5	11,1	2,5	18,0	204,6	127,5	264,1	174,5
2008	125,2	87,6	157,7	112,1	40,8	53,7	31,7	7,6	132,8	99,6	231,3	295,9
2009	327,9	218,8	168,7	51,3	56,3	153,1	48,1	26,5	120,8	335,9	265,5	282,5
2010	344,4	387,7	189,9	91,8	237,4	200,3	4,1	41,6	107,2	253,7	519,1	357,2
2011	112,6	124,2	101,7	58,3	131,7	13,6	52,7	8,2	37,4	180,1	51,9	181,5
2012	90,6	312,5	0,8	283,1	126,1	15,2	63,2	0,8	191,2	244,7	138,3	354,1

Приказани подаци о температури и падавинама и њихов респоред у приказаном временском периоду су један од елемената за избор врста дрвећа којим се планирају радови на пошумљавању за Подручје крша .

1.2. ПОСЕБНА ОГРАНИЧЕЊА У ГАЗДОВАЊУ НА ПОДРУЧЈУ КРША

Према *члану 46. Закона о шумама , став 1. "* Влада може да утврди приоритетне општекорисне функције појединих шума, као шуме високе заштитне вриједности, на приједлог Министарства, а на основу поднесеног захтјева заинтересованог правног лица, ако плановима и програмима газдовања шумама нису утврђене приоритетне општекорисне функције".

Према *члану 47. став 1. истог Закона "* Шумама над којима је утврђена приоритетна општекорисна функција, као шумама високе заштитне вриједности, газдује се у складу са овим законом и прописима донесеним на основу њега ".

Правилник о начину проглашавања, обиљежавања, финансирања, начину газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене ("Службени гласник Републике Српске", број 57/09), прописује начин проглашавања, обиљежавања, финансирања и начин газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене.

Све шуме имају глобалну, регионалну и локалну вриједност, али када се нека од тих вриједности сматра изузетно важном, шума се може дефинисати као шума високе заштитне вриједности. То подразумијева да се у овим шумским подручјима треба вршити прикладно газдовање како би се сачувале и унаприједиле постојеће вриједности. Шума високе заштитне вриједности може бити мали дио великог шумског подручја, нпр. извор питке воде, мочвара... Било који тип шуме, висока или ниска, природна или вјештачки подигнута, може бити заштитна шума. Такође било који тип шуме може бити заштитна шума уколико спречава ерозију или спирање земљишта.

Према *члану 6. Закона о шумама*, функције шума су:

а) привредна (економска) функција која подразумијева производњу дрвета и других шумских производа, укључујући и ловну дивљач ради остваривања прихода и

б) општекорисне функције шума у које спадају:

1) еколошке функције шума, које подразумијевају очување биодиверзитета и заштиту земљишта, вода и климе, укључујући и позитивну улогу у везивању угљеника из атмосфере, односно производњи кисеоника и

2) социјалне функције шума које подразумијевају рекреацију, туризам, естетску улогу шума, повољан утицај на здравље људи, образовање, истраживање, одбрану земље и заштиту грађевина и инфраструктуре.

Према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:

а) привредне шуме, које поред очувања општекорисних функција шума првенствено служе обезбјеђивању шумских производа и услуга,

б) заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и

в) шуме посебних намјена којима се обезбјеђује:

1) заштита биолошке разноврсности и осталих природних вриједности шума,

2) заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала,

3) образовна, научноистраживачка, културно-историјска и естетска функција и

4) здравствено-рекреативна и туристичка функција.

Први кораци за издвајање шума високе заштитне вриједности подразумијевају идентификацију објеката високе заштитне вриједности, а затим прикупљање документације (међународне, државне и ентитетске легислативе, одлука локалних заједница, шумскопривредних основа, специјалистичких студија, карата, итд.) која представљају основ за селекцију подручја која требају бити истражена за ову намјену. За неке категорије шума VZV некада је неопходно обавити више истраживања у различито доба године, што се посебно односи на ријетке и миграционе врсте организама. Шумарски и други стручњаци који више година раде на истом подручју имају довољно знања и искуства да овај задатак квалитетно обаве.

Шест општих високо заштитних вриједности (VZV) који су дефинисани према критеријима FSC са својим субјединицама су:

- VZV – 1: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно важне концентрације биодиверзитета;
- VZV – 1a: Заштићена подручја;
- VZV – 1b: Угрожене врсте и врсте у опасности;
- VZV – 1c: Ендемске врсте;
- VZV – 1d: Важне повремене концентарције;
- VZV – 2: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно значајне простране шуме нивоа крајолика;
- VZV – 3: Шумска подручја која садрже екосистеме који су ријетки, у опасности или угрожени;
- VZV – 4: Шумска подручја која обезбјеђују основне природне услуге у критичним ситуацијама;
- VZV – 4a: Шуме важне за водене токове;
- VZV – 4b: Шуме важне за контролу ерозије;
- VZV – 4c: Шуме које представљају значајне препреке пожарима;
- VZV – 5: Шумска подручја фундаментална за задовољавање основних потреба локалних заједница;
- VZV – 6: Шумска подручја значајна за традиционални културни индентитет локалних заједница.

У складу са горе наведеним правилником у Центру за газдовање подручјем крша је сачињен приједлог за издвајање заштићених подручја и подручја посебне намјене. Због обимности преглед неће бити приказан по одсјецима , већ само по ужим категоријама и привредним јединицама :

ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА	УЖА КАТЕГОРИЈА	ПОВРШИНА (ha)	КРИТЕРИЈУМ ЗА ИЗДВАЈАЊЕ
01 Попово поље	3200	28,30	VZV-4b
	5100	1.420,79	VZV-4b
	5200	1.317,59	VZV-4b
02 Љубомир	3200	8,90	VZV-4b
	5200	255,90	VZV-4b
03 Требињска шума	5100	2.861,99	VZV-4b
	5200	550,20	VZV-4b
04 Штировник – Бијела гора	3200	290,03	VZV-4b , VZV-6 , VZV-1c
	5100	4.931,40	VZV-4b
	5200	2.229,80	VZV-4b
05 Горња Требишњица	5100	1.912,23	VZV-4b
06 Ситница – Видуша	3200	16,02	VZV-4b
	5100	8.417,22	VZV-4b
	5200	825,85	VZV-4b
07 Рудине - Планик	3200	184,37	VZV-4b , VZV-1b
	5100	23.020,28	VZV-4b
	5200	462,38	VZV-4b
08 Бјеласница - Ђед	5100	421,51	VZV-4b
	5200	843,46	VZV-4b, 1c
11 Берковићи	3200	11,77	VZV-4b , VZV-1b
	5100	7.480,47	VZV-4b
	5200	1.022,56	VZV-4b
12 Љубиње 1	3200	6,30	VZV-4b
	5100	5.382,49	VZV-4b
	5200	367,97	VZV-4b
13 Љубиње 2	5100	3.864,70	VZV-4b
	5200	16,98	VZV-4b

14 Љубиње 3	5100	1.282,86	VZV-4b
	5200	46,20	VZV-4b
15 Љубиње 4	5100	3.348,46	VZV-4b
	5200	5,09	VZV-4b
УКУПНО		72.834,07	

Приједлог за покретање поступка израде елабората за проглашавање заштитних шума и шума посебне намјене могу поднијети власник, корисник шума и шумског земљишта, образовно-научна установа, јединица локалне самоуправе, привредна друштва и друге организације.

На Подручју крша постоје и заштићене и ријетке врсте дрвећа, грмља, зељастог биља, као и заштићене врсте животиња и риба:

	НАЗИВ	ЛАТИНСКИ НАЗИВ	ЛОКАЛИТЕТ
1	ЛИНЦУРА	<i>Gentiana lutea</i>	ПЈ Бјеласица-Ћед (одјељења 153,161,162) ПЈ Штировник-Б. Гора (одјељење 103)
2	ТИСА	<i>Taxus baccata</i>	ПЈ Бјеласица-Ћед (одјељење 171)
3	МУНИКА	<i>Pinus heldreichii</i>	ПЈ Штировник -Б. Гора (одјељења 110-127, 130,133,136)
4	ГОРСКИ ЈАВОР	<i>Acer pseudoplatanus</i>	ПЈ Бјеласица-Ћед (одјељење 147)
5	ДИВЉА ЈАБУКА	<i>Malus communis</i>	ПЈ Штировник-Б.Гора (одјељења 21, 24, 26, 27, 52, 35)
6	ДИВЉА КРУШКА	<i>Pyrus piraster</i>	ПЈ Штировник-Б.Гора (стаблмично)
7	КОНОПЉИКА, ПОПОВСКИ БИБЕР	<i>Vitex agnus-castus</i>	ПЈ Попово Поље (одјељења 8, 9, 13, 33, 34, 40, 46, 47, 48)
8	ОРЈЕНСКА УДИКА	<i>Viburnum maculatum</i>	ПЈ Штировник-Б.Гора (локалитет Орјен, одјељење 126) ПЈ Бјеласница-Ћед (планина Баба)
9	БОСАНСКА ПЕРУНИКА	<i>Iris reichenbachii</i> <i>var.bosniaca</i>	ПЈ Штировник-Б.Гора (локалитет Леденици, одјељ. 100)
10	МЕЧИЈА ЛИЈЕСКА	<i>Corylus colurna</i>	ПЈ Бјеласница-Ћед (Баба планина, одјељење 174) ПЈ Љубомир (Видуша, одјељење 13) ПЈ Штировник-Б.Гора (одјељење 137)
11	ИВА	<i>Teucrium montanum</i>	ПЈ Љубомир (Видуша) ПЈ Штировник-Б.Гора
12	КНАПОВ КАРАНФИЛ	<i>Dianthus knappii</i>	П.Ј. Ситница-Видуша (одјељење 56) ПЈ Љубомир (одјељење 1) ПЈ Штировник-Б.Гора
13	ЈАРЕБИКА	<i>Sorbus aucuparia</i>	ПЈ Штировник-Б.Гора (одјељење 126)
14	МАНДРАГОРА	<i>Mandragora</i>	ПЈ Требињска шума (приватни посјед)

		<i>officinarum</i>	
15	ВЕЛИКА САСА ШУЊЊЕД	<i>Pulsatilla grandis</i>	ПЈ Љубомир (одјељења 1 , 4)
16	ПРИЈАТНА КАНДИЛКА	<i>Aquilegia grata</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељења 21 , 19)
17	ДИВЉИ ТУЛИПАН	<i>Tulipa sylvestris</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељење 18)
18	ХРАСТ ПРНАР	<i>Q.coccifera</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељење 66)
19	МЕСОЖДЕРКА КУКЦОЛОВКА	<i>Pinguicula vulgaris</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељења 19 , 21)
20	ЗАНОВИЈЕТ	<i>Petteria ramentacea</i>	Већи дио подручја – Љубиње, Берковићи, Билећа, Требиње
21	ЊЕЖНА КОЦКАВИЦА	<i>Fritillaria gracilis</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељење 116)
22	БАДЕМОЛИСНА КРУШКА	<i>Pyrus amygdaliformis</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора
23	КОЛОВРЦ	<i>Ranunculus scutatus</i>	ПЈ Штировник- Б.Гора (одјељење 133) ПЈ Љубомир- локалитет (Власаче , одјељење 197)
24	ЦРНИКА	<i>Quercus ilex</i>	ПЈ Требињска шума ПЈ Попово поље
25	ВЕПРИНА , БОДЉИКАВА КОСТРИКА	<i>Ruscus aculeatus</i>	ПЈ Требињска шума
26	ПОПОВСКА ГАОВИЦА	<i>Phoxinellus ghetaldi</i>	Воде Поповог поља
27	ТРЕБИЊСКА ГАОВИЦА	<i>Phoxinellus metohiensis</i>	Воде ријеке Требишњице и Билећке акумулације
28	СТРУГАЧ	<i>Leuciscus svallize</i>	Ријека Требишњица , Билећка акумулација
29	ПОТОЧНА ПАСТРМКА	<i>Salmo trutta m.pario</i>	Ријека Требишњица
30	МРКИ МЕДВЈЕД	<i>Ursus Arctos</i>	ловиште
31	ГРЛИЦА	<i>Streptopelia turtur</i>	ловиште
32	ПРЕПЕЛИЦА	<i>Coturnix coturnix</i>	ловиште
33	ШЉУКА	<i>Scolopax rusticola</i>	ловиште
34	ДИВЉА ПАТКА	<i>Anas platyrhynchos</i>	ловиште
35	ПОЉСКА ЈАРЕБИЦА	<i>Perdix perdix</i>	ловиште
36	СОВА УШАРА	<i>Bubo bubo</i>	ловиште
37	ЈАСТРЕБ КОКОШАР	<i>Accipiter gentilis</i>	ловиште

У наредној табели приказан је преглед заштитних појасева водотока и хидроакумулација на Подручју крша по општинама :

ОПШТИНА ТРЕБИЊЕ			
ХИДРОАКУМУЛАЦИЈЕ			
	Ширина заштитног појаса	Привредна јединица	Одјељење
Билећко језеро	100 m	ПЈ Љубомир	56 - 58 , 71 - 73
		ПЈ Штировник-Б.Гора	229
Требињско језеро (десна обала)	100 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	219, 221-223, 225-226, 229
Требињско језеро (лијева обала)	100 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	1-2, 5-6, 12, 53-54, 56-57, 62, 64
РИЈЕКЕ			
Требишњица (лијева обала)	50 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	51-52, 58, 60, 64-68, 75, 78, 80-82
		ПЈ Попово поље	48, 49
Требишњица (десна обала)	50 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	218
	50 m	ПЈ Требињска шума	7-8,13-14,24-26,30-37,40-41
ПОТОЦИ			
Тиса	60 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	14, 19, 20
Сушица	60 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	11, 15
Добра вода	60 m	ПЈ Штировник-Б.Гора	21
ИЗВОРИ			
Чесма	заштићено извориште	ПЈ Штировник-Б.Гора	19
Бегова корита	заштићено извориште	ПЈ Штировник-Б.Гора	99
Тучевац	заштићено извориште	ПЈ Требињска шума	40
Кнез	заштићено извориште	ПЈ Љубомир	94
Кнегиња	заштићено извориште	ПЈ Љубомир	94
Цибријан	заштићено извориште	ПЈ Љубомир	95
Пијавице	заштићено извориште	ПЈ Љубомир	26
Змијинац	заштићено извориште	ПЈ Љубомир	106
ОПШТИНА БИЛЕЋА			
ХИДРОАКУМУЛАЦИЈЕ			
Билећко језеро (лијева обала)	100 m	ПЈ Горња Требишњица	6-7, 10-11, 13-14, 19, 21-22
Билећко језеро (десна обала)	100 m	ПЈ Горња Требишњица	1-2, 4-5

ОПШТИНА ЛЈУБИЊЕ			
ПОТОЦИ			
Буков поток	30 m		
ОПШТИНА БЕРКОВИЋИ			
РИЈЕКЕ			
Брегава	30 m		

Издвојени сјеменски објекти на Подручју крша :

	ЛАТИНСКИ НАЗИВ ВРСТЕ	ЛОКАЦИЈА
1	<i>Cedrus deodara</i>	двориште основне школе у Требињу
2	<i>Celtis australis</i>	градски дрворед у Требињу
3	<i>Cupressus sempervirens</i>	градски парк у Требињу
4	<i>Fraxinus ornus</i>	Мириловићи , Липов до
5	<i>Ostrya carpinifolia</i>	Зупци , гробље
6	<i>Pinus halepensis</i>	двориште градске болнице
7	<i>Pinus maritima</i>	Црквина
8	<i>Pinus pinea</i>	градски парк у Требињу
9	<i>Quercus ilex</i>	двориште ХЕТ – а
10	<i>Quercus trojana</i>	Чепелица , Билећа
11	<i>Pinus heldreichii</i>	ПЈ Штировник – Бијела гора
12	<i>Carpinus orientalis</i>	Кути , Билећа

2. СТАЊЕ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА У ДОБА ИЗРАДЕ ПРОГРАМА

Стање шума и шумског земљишта у доба израде програма , према важећем Правилнику о изради дугорочног програма газдовања подручјем крша, исказује се по класификационим и уређајним јединицама. Класификационе јединице су газдинске класе и категорије шума , а уређајне јединице су подручје крша , привредне јединице , подручје општина , одјељења и одсјеци.

Подручје крша , према правилнику о изради , представља јединствен облик рељефа карбонатних (кречњачких и доломитних) стијена са посебним хидрогеолошким и геоморфолошким карактеристикама , које карактеришу карстна хидрологија и карстни феномени (шкрапе , поникве , увале , карстна поља , пећине , јаме и друго). Газдовање подручјем крша заснива се претежно на коришћењу општекорисних функција шума .

Подручје крша се дијели на мање територијалне цјелине или привредне јединице. Привредна јединица представља територијалну цјелину шуме и шумског земљишта, а обухвата шумски комплекс или његов дио.

Укупна неспорна површина Подручја крша износи **175.805,11** хектара .

Подручје крша је подијељено на петнаест (15) привредних јединица :

1. ПЈ "Попово поље"
2. ПЈ "Љубомир"
3. ПЈ "Требињска шума"
4. ПЈ "Штировник - Бијела Гора"
5. ПЈ "Горња Требишњица"
6. ПЈ "Ситница – Видуша"
7. ПЈ "Рудине – Планик"
8. ПЈ "Бјеласница – Ђед"
9. ПЈ "Лебршник – Троглав"
10. ПЈ "Снијежница – Заломка ријека"
11. ПЈ "Берковићи"
12. ПЈ "Љубиње 1"
13. ПЈ "Љубиње 2"
14. ПЈ "Љубиње 3"
15. ПЈ "Љубиње 4"

Треба напоменути да Подручје крша у привредним јединицама 09 (ПЈ "Лебршник – Троглав") и 10 (ПЈ "Снијежница – Заломка ријека") обухвата само шире категорије 5000 и 6000 , и да је предвиђено да се након успјешног пошумљавања површине шибљака и голети sukcesивно предају на газдовање Невесињско – Гатачком шумскопривредном подручју . Процедура предаје биће дефинисана одговарајућим одлукама Управе ЈПШ "Шуме Републике Српске" а.д. Соколац .

2.1. ПОВРШИНЕ ШИРИХ КАТЕГОРИЈА ПО ПРИВРЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА

Шири категорија	П Р И В Р Е Д Н А Ј Е Д И Н И Ц А (ha)				
	01 Попово поље	02 Љубомир	03 Требињска шума	04 Штировник – Бијела гора	05 Горња Требишњица
1000	-	692,20	-	2.629,99	-
2000	-	10,20	-	106,13	-
3000	28,30	8,90	-	290,03	14,46
4000	1.206,22	17.639,49	3.121,50	5.773,70	2.420,64
5000	2.738,38	255,90	3.412,19	7.161,20	1.912,23
6000	1.740,23	668,91	1.974,96	3.498,05	22,56
УКУПНО	5.713,13	19.275,60	8.508,65	19.459,10	4.369,89

Шири категорија	П Р И В Р Е Д Н А Ј Е Д И Н И Ц А (ha)				
	06 Ситница - Видуша	07 Рудине - Планик	08 Бјеласница - Ђед	09 Лебршник – Троглав	10 Снежница - Заломка ријека
1000	-	-	1.425,50	-	-
2000	-	-	-	-	-
3000	16,02	184,37	-	-	-
4000	2.851,10	2.067,92	299,16	-	-
5000	9.243,07	23.482,66	1.264,97	21.590,35	14.782,51
6000	303,17	589,13	48,03	640,51	899,98
УКУПНО	12.413,36	26.324,08	3.037,66	22.230,86	15.682,49

Шири категорија	П Р И В Р Е Д Н А Ј Е Д И Н И Ц А (ha)				
	11 Берковићи	12 Љубиње 1	13 Љубиње 2	14 Љубиње 3	15 Љубиње 4
1000	-	-	-	-	-
2000	-	-	-	-	-
3000	11,77	6,30	-	-	-
4000	2.644,64	1.525,35	2.888,39	1.925,61	3.348,46
5000	8.503,03	5.750,46	3.881,68	1.329,06	3.755,21
6000	2.973,15	9,91	6,77	146,62	83,88
УКУПНО	14.132,59	7.292,02	6.776,84	3.401,29	7.187,55

Шири категорија	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ КРША (ha)
1000	4.747,69
2000	116,33
3000	560,15
4000	47.712,18

5000	109.062,90
6000	13.605,86
УКУПНО	175.805,11

2.2. ПОВРШИНЕ ШИРИХ КАТЕГОРИЈА ПО ОПШТИНАМА

Газдинска класа	О П Ш Т И Н А (шифра општине)						
	<i>Берковићи</i> (001)	<i>Билећа</i> (003)	<i>Гацко</i> (009)	<i>Љубиње</i> (032)	<i>Невесиње</i> (036)	<i>Требиње</i> (054)	<i>ПОДРУЧЈЕ</i> <i>КРША</i>
	П О В Р Ш И Н А (ха)						
1000	-	1.425,50	-	-	-	3.322,19	4.747,69
2000	-	-	-	-	-	116,33	116,33
3000	11,77	214,85	-	6,30	-	327,23	560,15
4000	2.644,64	7.638,82	-	9.687,81	-	27.740,91	47.712,18
5000	8.503,03	35.902,93	21.590,35	14.716,41	14.782,51	13.567,67	109.062,90
6000	2.973,15	962,89	640,51	247,18	899,98	7.882,15	13.605,86
УКУПНО НЕСПОРНО	14.132,59	46.144,99	22.230,86	24.657,70	15.682,49	52.956,48	175,805,11

2.3. СТАЊЕ ДРВНЕ ЗАЛИХЕ , ЗАПРЕМИНСКОГ ПРИРАСТА И ОСТАЛИХ ТАКСАЦИОНИХ ЕЛЕМЕНАТА

КАТЕГОРИЈА 1000 – високе шуме са природном обновом

Површина ове категорије шума износи 4.747,69 ха или 2.70 % у односу на неспорну површину шумскопривредног подручја .

а) Структура укупне дрвне залихе (м³/ха)

СКЛОП 72 %		БОНИТЕТ	ДЕБ Љ И Н С К А К Л А С А (c m)						м ³ /ха	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			м ³ /ха							
ЧЕТИНАРИ	22,94		0,82	6,94	15,20	24,89	6,31	0,17	54,33	257.961
ЛИШЋАРИ	77,06		9,44	31,62	51,57	64,79	23,44	1,62	182,49	866.406
Σ			10,27	38,56	66,77	89,68	29,75	1,79	236,82	1.124.367

б) Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,03	0,26	0,45	0,51	0,07	-	1,33	6.310
ЛИШЋАРИ	-	0,30	1,05	1,38	1,70	0,34	0,01	4,78	22.683
Σ	-	0,33	1,31	1,82	2,21	0,41	0,01	6,11	28.993

КАТЕГОРИЈА 2000 – високе деградиране шуме

Површина ове категорије износи 116,33 ha , а укупној неспорној површини подручја крша заступљена је са 0,07 % .

а) Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 51 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	-		-	-	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	100,00		3,52	34,21	39,68	63,54	36,75	-	177,69	
Σ	100,00		3,52	34,21	39,68	63,54	36,75	-	177,69	

б) Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	-	0,34	1,14	1,42	0,89	0,35	-	4,14	482
Σ	-	0,34	1,14	1,42	0,89	0,35	-	4,14	482

КАТЕГОРИЈА 3000 – шумске културе

Површина ове категорије изнад таксационог прага износи 498,06 ha или 88,92 % у односу на површину шумских култура. Површина испод таксационог прага износи 62,09 ha.

а) Структура укупне дрвне залихе (м³/ха)

СКЛОП 74 %		БОНИТЕТ	ДЕБ Љ И Н С К А К Л А С А (c m)						м ³ /ха	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			м ³ /ха							
ЧЕТИНАРИ	94,72		2,06	24,35	112,53	85,69	0,65	-	225,28	112.205
ЛИШЋАРИ	5,28		4,72	2,90	3,95	0,98	-	-	12,55	6.250
Σ	100,00		6,78	27,25	116,49	86,67	0,65	-	237,83	118.455

б) Дрвна залиха по класама старости (м³/ха)

ПОВРШИНА КЛАСЕ	
01 - 20	18,67
21 - 40	50,95
41 - 60	417,56
61 - 80	15,09
Σ	498,06

ВРСТА ДРВЕЋА	КЛАСЕ СТАРОСТИ (година)				Σ
	01 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	
ЧЕТИНАРИ	-	95,92	246,52	250,03	111.598
ЛИШЋАРИ	-	12,70	12,76	-	5.975
Σ	-	108,62	259,28	250,03	117.573

б) Годишњи запремински прираст

	ДЕБ Љ И Н С К А К Л А С А (c m)							м ³ /ха	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	м ³ /ха								
ЧЕТИНАРИ	-	0,08	0,83	2,36	1,74	0,01	-	5,03	2.721
ЛИШЋАРИ	-	0,07	0,01	0,06	-	-	-	0,14	74
Σ	-	0,14	0,85	2,42	1,74	0,01	-	5,16	2.795

КАТЕГОРИЈА 4000 – изданацке шуме

Површина ове категорије шума износи 47.712,18 ha или 27.14 % у односу на неспорну површину шумскопривредног подручја

а) Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	0,07	0,02	0,01	-	-	-	-	-	0,03	1.427
ЛИШЋАРИ	99,93	15,83	15,75	8,38	1,31	0,20	0,02	0,02	41,51	1.980.319
Σ	100,00	15,85	15,76	8,39	1,31	0,20	0,02	0,02	41,54	1.981.746

б) Годишњи запремински прираст

	m ³ /ha	m ³ /на цијелој површини
ЧЕТИНАРИ	0,002	111
ЛИШЋАРИ	1,64	78.088
Σ	1,64	78.199

КАТЕГОРИЈА 5000 – површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума износи 109.062,90 ha или 62,04 % у односу на неспорну површину шумскопривредног подручја

КАТЕГОРИЈА 6000 – површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума износи 13.605,86 ha или 7,74 % у односу на неспорну површину шумскопривредног подручја.

Површина ове категорије са процјењеном дрвном залихом износи 1.267,42 ha .

а) Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	59,60	-	0,45	4,73	18,49	14,45	0,97	-	39,09	49.539
ЛИШЋАРИ	40,40	5,61	8,95	6,59	3,16	2,19	-	-	26,50	33.586
Σ	100,00	5,61	9,40	11,32	21,65	16,63	0,97	-	65,59	83.125

в) Годишњи запремински прираст

	м³/ha	м³/на цијелој површини
ЧЕТИНАРИ	0,96	1.212
ЛИШЋАРИ	1,51	1.920
Σ	2,47	3.132

2.4. ДРВНА ЗАЛИХА , ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ И ОСНОВНИ ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ПО ОПШТИНАМА

ОПШТИНА "БЕРКОВИЋИ " 001

КАТЕГОРИЈА 3000 – шумске културе

Површина шумских култура изнад таксационог прага у општини Берковићи износи 11,77 ha.

Структура укупне дрвне залихе (м³/ha)

СКЛОП 92 %		БОНИТЕТ	ДЕБ Љ И Н С К А К Л А С А (c m)						м³/ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			м³/ha							
ЧЕТИНАРИ	100,00		11,47	73,49	129,14	-	-	-	214,10	2.520
ЛИШЋАРИ	-		-	-	-	-	-	-	-	-
Σ	100,00		11,47	73,49	129,14	-	-	-	214,10	2.520

Дрвна залиха по класама старости (м³/ha)

ПОВРШИНА КЛАСЕ	
01 - 20	-
21 - 40	-
41 - 60	11,77
61 - 80	-
Σ	11,77

ВРСТА ДРВЕЋА	КЛАСЕ СТАРОСТИ (година)				Σ
	01 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	
ЧЕТИНАРИ	-	-	214,10	-	2.520
ЛИШЋАРИ	-	-	-	-	-
Σ	-	-	214,10	-	2.520

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,42	2,46	3,40	-	-	-	6,29	74
ЛИШЋАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ	-	0,42	2,46	3,40	-	-	-	6,29	74

КАТЕГОРИЈА 4000 – *изданачке шуме*

Површина изданачких шума у општини Берковићи износи 2.644,64 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	100,00	16,45	22,94	16,38	2,29	0,25	-	0,13	58,45	154.577
Σ	100,00	16,45	22,94	16,38	2,29	0,25	-	0,13	58,45	154.577

Годишњи запремински прираст

	m ³ /ha	m ³ /на цијелој површини
ЧЕТИНАРИ	-	-
ЛИШЋАРИ	1,54	4.075
Σ	1,54	4.075

КАТЕГОРИЈА 5000 – *површине подесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Берковићи износи 8.503,03 ha.

КАТЕГОРИЈА 6000 – *површине неподесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Берковићи износи 2.973,15 ha.

ОПШТИНА "БИЛЕЋА " 003

КАТЕГОРИЈА 1000 – високе шуме са природном обновом

Површина високих шума са природном обновом у општини Билећа износи 1.425,50 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 77 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	15,55		1,08	6,82	13,01	13,68	5,81	-	40,38	57.567
ЛИШЋАРИ	84,45		10,65	38,97	70,47	69,76	27,47	1,78	219,24	312.530
Σ	100,00		11,72	45,79	83,47	83,43	33,27	1,78	259,63	370.097

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,06	0,26	0,44	0,30	0,07	-	1,13	1.608
ЛИШЋАРИ	-	0,24	1,20	1,83	1,72	0,50	0,02	5,50	7.843
Σ	-	0,30	1,46	2,26	2,02	0,57	0,02	6,63	9.451

КАТЕГОРИЈА 3000 – шумске културе

Површина шумских култура у општини Билећа изнад таксационог прага износи 196,18 ha , испод таксационог прага износи 18,67 ha , а укупна површина је 214,85 ha .

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 81 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	95,47		-	5,43	161,53	119,22	-	-	286,16	56.139
ЛИШЋАРИ	4,53		5,05	3,85	1,07	2,49	-	-	13,55	2.659
Σ	100,00		5,05	9,28	162,59	121,71	-	-	299,71	58.798

Дрвна залиха по класама старости (m³/ha)

ПОВРШИНА КЛАСЕ	
01 - 20	18,67
21 - 40	-
41 - 60	181,72
61 - 80	-
Σ	

ВРСТА ДРВЕЋА	КЛАСЕ СТАРОСТИ (година)				Σ
	01 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	
ЧЕТИНАРИ	-	-	305,59	-	55.532
ЛИШЋАРИ	-	-	13,12	-	2.384
Σ	-	-	318,71	-	57.916

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	0,24	2,06	1,77	-	-	4,08	801
ЛИШЋАРИ	-	0,04	0,04	-	-	-	-	0,07	14
Σ	-	0,04	0,28	2,06	1,77	-	-	4,15	815

➤ КАТЕГОРИЈА 4000 – *изданачке шуме*

Површина изданачких шума у општини Билећа износи 7.638,82 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	100,00	12,65	13,74	12,02	2,18	0,08	-	-	40,71	310.987
Σ	100,00	12,65	13,74	12,02	2,18	0,08	-	-	40,71	310.987

Годишњи запремински прираст

	m ³ /ha	m ³ /ha цијелој површини
ЧЕТИНАРИ	-	-
ЛИШЋАРИ	1,08	8.281
Σ	1,08	8.281

➤ **КАТЕГОРИЈА 5000** – површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума у општини Билећа износи 35.902,23 ha.

➤ **КАТЕГОРИЈА 6000** – површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума у општини Билећа износи 962,89 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha) ; површина 1,08 ha :

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
			6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	30,25		-	10,19	23,15	-	-	-	33,33	36
ЛИШЋАРИ	69,75		9,26	38,89	14,81	13,89	-	-	76,85	83
Σ	100,00		9,26	49,07	37,96	13,89	-	-	110,19	119

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	0,93	-	-	-	-	0,93	1
ЛИШЋАРИ	-	-	0,93	0,93	0,93	-	-	2,78	3
Σ	-	-	1,85	0,93	0,93	-	-	3,70	4

➤ **СПОРНО ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ (УЗУРПАЦИЈЕ)**

Површина узурпација у општини Билећа износи 188,48 ha .

ОПШТИНА "ГАЦКО " 009

➤ **КАТЕГОРИЈА 5000** – површине подесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума у општини Гацко износи 21.590,35 ha.

➤ **КАТЕГОРИЈА 6000** – површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Површина ове категорије шума у општини Гацко износи 640,51 ha.

➤ **СПОРНО ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ (УЗУРПАЦИЈЕ)**

Површина узурпација у општини Гацко износи 347,71 ha .

ОПШТИНА "ЉУБИЊЕ " 032➤ **КАТЕГОРИЈА 3000** – шумске културе

Површина шумских култура изнад таксационог прага у општини Љубиње износи 6,30 ха.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ха)

СКЛОП 76 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	100,00		-	-	-	341,90	-	-	341,90	2.154
ЛИШЋАРИ	-		-	-	-	-	-	-	-	-
Σ	100,00		-	-	-	341,90	-	-	341,90	2.154

Дрвна залиха по класама старости (m³/ха)

ПОВРШИНА КЛАСЕ	
01 - 20	-
21 - 40	-
41 - 60	-
61 - 80	6,30
Σ	6,30

ВРСТА ДРВЕЋА	КЛАСЕ СТАРОСТИ (година)				Σ
	01 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	341,90	2.154
ЛИШЋАРИ	-	-	-	-	-
Σ	-	-	-	341,90	2.154

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	2,54	-	-	2,54	16
ЛИШЋАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Σ	-	-	-	-	2,54	-	-	2,54	16

➤ **КАТЕГОРИЈА 4000** – *изданачке шуме*

Површина изданаčkih шума у општини Љубиње износи 9.687,81 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	m ³ / 28,52 ha
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	100,00	14,76	21,32	12,46	2,42	0,21	-	-	51,16	495.658
Σ	100,00	14,76	21,32	12,46	2,42	0,21	-	-	51,16	495.658

Годишњи запремински прираст

	m ³ /ha	m ³ /на цијелој површини
ЧЕТИНАРИ	-	-
ЛИШЋАРИ	1,30	12.591
Σ	1,30	12.591

➤ **КАТЕГОРИЈА 5000** – *површине подесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Љубиње износи 14.716,41 ha.

➤ **КАТЕГОРИЈА 6000** – *површине неподесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Љубиње износи 247,18 ha.

ОПШТИНА "НЕВЕСИЊЕ " 034

➤ **КАТЕГОРИЈА 5000** – *површине подесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Невесиње износи 14.782,51 ha.

➤ **КАТЕГОРИЈА 6000** – *површине неподесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини износи 899,98 ha.

➤ **СПОРНО ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ (УЗУРПАЦИЈЕ)**

Површина узурпација у општини Невесиње износи 105,97 ha .

ОПШТИНА "ТРЕБИЊЕ " 054➤ **КАТЕГОРИЈА 1000** – високе шуме са природном обновом

Површина високих шума са природном обновом у општини Требиње износи 3.322,19 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 70 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	26,57		0,72	6,99	16,14	29,70	6,53	0,24	60,32	200.394
ЛИШЋАРИ	73,43		8,79	28,47	43,47	62,67	21,71	1,55	166,72	553.876
Σ	100,00		9,50	35,45	59,61	92,37	28,23	1,79	227,04	754.270

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,02	0,26	0,45	0,60	0,07	-	1,42	4.702
ЛИШЋАРИ	-	0,33	0,98	1,18	1,69	0,28	0,01	4,47	14.840
Σ	-	0,35	1,24	1,64	2,29	0,35	0,01	5,88	19.542

➤ **КАТЕГОРИЈА 2000** – високе деградиране шуме

Површина високих деградираних шума у општини Требиње износи 116,33 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 51 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	-		-	-	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	100,00		3,52	34,21	39,68	63,54	36,75	-	177,69	20.671
Σ	100,00		3,52	34,21	39,68	63,54	36,75	-	177,69	20.671

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	-	0,34	1,14	1,42	0,89	0,35	-	4,14	482
Σ	-	0,34	1,14	1,42	0,89	0,35	-	4,14	482

➤ **КАТЕГОРИЈА 3000** – шумске културе

Површина шумских култура у општини Требиње изнад таксационог прага износи 246,61 ha, испод таксационог прага износи 43,42 ha , а укупна површина износи 327,23 ha .

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

СКЛОП 66 %		БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	93,47		3,14	35,94	80,48	60,38	1,14	-	181,08	51.392
ЛИШЋАРИ	6,53		4,03	2,42	6,20	-	-	-	12,65	3.591
Σ	100,00		7,17	38,36	86,68	60,38	1,14	-	193,73	54.983

Дрвна залиха по класама старости (m³/ha)

ПОВРШИНА КЛАСЕ	
01 - 20	43,42
21 - 40	50,95
41 - 60	224,07
61 - 80	8,79
Σ	327,23

ВРСТА ДРВЕЋА	КЛАСЕ СТАРОСТИ (година)				Σ
	01 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	
ЧЕТИНАРИ	-	95,92	200,32	184,19	51.392
ЛИШЋАРИ	-	12,70	13,14	-	3.591
Σ	-	108,62	213,46	184,19	54.983

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,11	1,15	2,55	1,76	0,02	-	5,59	1.830
ЛИШЋАРИ	-	0,09	-	0,09	-	-	-	0,18	60
Σ	-	0,20	1,15	2,65	1,76	0,02	-	5,78	1.890

➤ **КАТЕГОРИЈА 4000** – *изданачке шуме*

Површина изданачких шума у општини Требиње износи 27.740,91 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha)

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
		0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
		m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	0,15	0,03	0,01	0,01	0,00	-	-	-	0,05	1.427
ЛИШЋАРИ	99,85	17,02	13,68	5,20	0,60	0,22	0,03	-	36,74	1.019.097
Σ	100,00	17,06	13,69	5,21	0,60	0,22	0,03	-	36,79	1.020.524

Годишњи запремински прираст

	m ³ /ha	m ³ / 27.740,91 ha
ЧЕТИНАРИ	-	111
ЛИШЋАРИ	1,92	53.141
Σ	1,92	53.252

➤ **КАТЕГОРИЈА 5000** – *површине подесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Требиње износи 13.567,67 ha.

➤ **КАТЕГОРИЈА 6000** – *површине неподесне за пошумљавање и газдовање*

Површина ове категорије шума у општини Требиње износи 7.882,15 ha.

Структура укупне дрвне залихе (m³/ha) : површина 1.266,34 ha :

ВРСТА ДРВЕЋА	ОМЈЕР СМЈЕСЕ (%)	БОНИТЕТ	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)						m ³ /ha	Σ
			6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
			m ³ /ha							
ЧЕТИНАРИ	59,64		0,45	4,72	18,49	14,46	0,97	-	39,09	49.503
ЛИШЋАРИ	40,36		8,95	6,57	3,15	2,18	-	-	26,46	33.503
Σ	100,00		9,40	11,29	21,64	16,64	0,97	-	65,55	83.006

Годишњи запремински прираст

	ДЕБ ЉИНСКА КЛАСА (cm)							m ³ /ha	Σ
	0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
	m ³ /ha								
ЧЕТИНАРИ	-	0,01	0,20	0,52	0,22	-	-	0,96	1.211
ЛИШЋАРИ	-	0,04	1,39	0,08	0,01	-	-	1,51	1.917
Σ	-	0,05	1,59	0,60	0,24	-	-	2,47	3.128

➤ **СПОРНО ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ (УЗУРПАЦИЈЕ)**

Површина узурпација у општини Требиње износи 62,00 ha .

2.5. СТАЊЕ ШУМСКИХ КОМУНИКАЦИЈА И СТЕПЕН ОТВОРЕНОСТИ ПОДРУЧЈА КРША

Стање шумских комуникација се приказује :

- дужином јавних и шумских камионских путева који пролазе кроз шуме и шумска земљишта или се на њих наслањају
- степеном отворености подручја и привредних јединица
- степеном отворености свих категорија шума

Степен отворености приказује се бројем километара саобраћајница на 1000 хектара, односно бројем метара саобраћајница по једном хектару .

У склопу теренских радова извршена су и снимања свих саобраћајница на подручју , а преглед стања је приказан по ширим категоријама шума :

ДУЖИНА ПУТЕВА (km)								
ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА		1000	2000	3000	4000	5000	6000	Σ
1	Попово поље	-	-	0	0	14,20	1,00	15,20
2	Љубомир	6,60	1,20	0,60	94,30	0,60	4,40	107,70
3	Требињска шума	-	-	-	16,00	27,50	2,00	45,50
4	Штировник - Б. гора	9,50	0	10,30	30,00	37,00	9,50	96,30
5	Горња Требишњица	-	-	0,40	27,00	22,00	0	49,40
6	Ситница - Видуша	-	-	0	19,20	57,30	2,20	78,70
7	Рудине - Планик	-	-	6,70	7,50	111,50	1,80	127,50
8	Бјеласница - Ђед	3,00	-	-	0,70	4,10	0	7,80
9	Лебршник - Троглав	-	-	-	-	144,20	6,30	150,50
10	Снијежница-З. ријека	-	-	-	-	91,40	1,00	92,40
11	Берковићи	-	-	1,00	6,50	49,50	10,50	67,50
12	Љубиње 1	-	-	0,40	11,50	29,80	0	41,70
13	Љубиње 2	-	-	-	18,40	19,70	0	37,10
14	Љубиње 3	-	-	-	23,10	9,70	0	32,80
15	Љубиње 4	-	-	-	22,30	22,70	0	45,00
ПОДРУЧЈЕ КРША		19,10	1,20	20,40	276,50	641,20	38,70	997,10

ОТВОРЕНОСТ (km / 1000 ha)								
ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА		1000	2000	3000	4000	5000	6000	ПРОСЈЕЧНА ВРИЈЕДНОСТ
1	Попово поље	-	-	0	0	5,19	0,57	2,66
2	Љубомир	9,53	117,65	67,41	5,35	2,34	6,58	5,59
3	Требињска шума	-	-	-	5,13	8,06	1,01	5,35
4	Штировник – Б. гора	3,16	0	35,51	5,20	5,17	2,72	4,95
5	Горња Требишњица	-	-	27,66	11,15	11,50	0	11,30
6	Ситница - Видуша	-	-	0	6,73	6,20	7,26	6,34
7	Рудине - Планик	-	-	36,34	3,63	4,75	3,06	4,84
8	Бјеласница - Ђед	2,10	-	-	2,34	3,24	0	2,57
9	Лебршник - Троглав	-	-	-	-	6,67	9,84	6,78
10	Снијежница–З. ријека	-	-	-	-	6,18	1,11	5,89
11	Берковићи	-	-	84,96	2,46	5,82	3,53	4,78
12	Љубиње 1	-	-	63,49	7,54	5,18	0	5,72
13	Љубиње 2	-	-	-	6,37	5,08	0	5,62
14	Љубиње 3	-	-	-	12,00	7,30	0	9,64
15	Љубиње 4	-	-	-	6,66	6,04	0	6,26
ПОДРУЧЈЕ КРША		4,02	10,32	36,42	5,80	5,88	2,84	5,67

3. ПЛАНОВИ ГАЗДОВАЊА ПОДРУЧЈЕМ КРША

3.1. ПЛАН СЈЕЧА

Овим планом предвиђене су сјече у високим и изданачким шумама којим је за циљ снабдијевање локалног становништва дрветом за огрев. Сјече су планиране у газдинским класама које просторним распоредом и врстом дрвета одговарају потребама становништва за огревним дрветом, а обим сјеча је планиран на основу остварених сјеча за претходни уређајни период. Планирана количина и динамика сјеча је, у складу са правилником о изради, исказана по газдинским класама, за четинаре и лишћаре и заједно за четинаре и лишћаре у кубним метрима укупне дрвне запремине и запремине крупног дрвета, дебљине изнад 7 центиметара.

Сјече које се изводе због санирања штета насталих оштећењем стабала усљед пожара, оштећењем од инсеката или из других разлога који нису предвидиви, нису могле бити укључене у план сјеча и за конкретне ситуације које се могу појавити, радиће се појединачни планови у склопу Центра за газдовање кршом.

➤ ГАЗДИНСКА КЛАСА 1101 (површина 2.462,32 ha)

ПЛАН СЈЕЧА ЗА ГАЗДИНСКУ КЛАСУ 1101 (m³)						
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА		
	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ
	на 2.462,32 ha	по ha		на 2.462,32 ha	по ha	
	ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	9050	3,68	905	7711	3,13	771
УКУПНО	9050	3,68	905	7711	3,13	771

➤ ГАЗДИНСКА КЛАСА 2101 (површина 116,33 ha)

ПЛАН СЈЕЧА ЗА ГАЗДИНСКУ КЛАСУ 2101 (m³)						
	УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА		
	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ
	на 116,33 ha	по ha		на 116,33 ha	по ha	
	ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-
ЛИШЋАРИ	220	1,89	22	187	1,61	19
УКУПНО	220	1,89	22	187	1,61	19

➤ ГАЗДИНСКА КЛАСА 4201 (површина 12.610,02 ha)

ПЛАН СЈЕЧА ЗА ГАЗДИНСКУ КЛАСУ 4201 (m³)						
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА			
ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	
на 12.610,02 ha	по ha		на 12.610,02 ha	по ha		
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	723	0,06	72	616	0,05	
УКУПНО	723	0,06	72	616	0,05	

➤ ГАЗДИНСКА КЛАСА 4204 (површина 2.370,89 ha)

ПЛАН СЈЕЧА ЗА ГАЗДИНСКУ КЛАСУ 4204 (m³)						
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА			
ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	
на 2.370,89 ha	по ha		на 2.370,89 ha	по ha		
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	136	0,06	14	116	0,05	
УКУПНО	136	0,06	14	116	0,05	

➤ ГАЗДИНСКА КЛАСА 4207 (површина 26.005,29 ha)

ПЛАН СЈЕЧА ЗА ГАЗДИНСКУ КЛАСУ 4207 (m³)						
УКУПНА ДРВНА ЗАПРЕМИНА			ЗАПРЕМИНА КРУПНОГ ДРВЕТА			
ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	ЗА 10 ГОДИНА		ГОДИШЊЕ	
на 26.005,29 ha	по ha		на 26.005,29 ha	по ha		
ЧЕТИНАРИ	-	-	-	-	-	
ЛИШЋАРИ	1491	0,06	149	1270	0,05	
УКУПНО	1491	0,06	149	1270	0,05	

У структури сјеча по сортиментима , за све газдинске класе , је искључиво огрвно дрво .

3.2. ПЛАН ИСКОРИШЋАВАЊА ШУМА И ОСТАЛИХ ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА

У наредном периоду потребно је истражити могућности коришћења осталих шумских производа, те у оквиру извођачких пројеката покушати плански организовати ову производњу.

Откупне цијене осталих шумских производа омогућавају (уз добру организацију, рационално сакупљање, сушење, дистрибуцију) додатну зараду у шумарству. Послови на сакупљању, сушењу, доради и дистрибуцији љековитог биља, шумских плодова и осталог, захтјевају озбиљан, стручан и организован рад , а за њихово извођење треба урадити пројекте који би обуватали :

- избор комерцијалних врста љековитог биља и осталих шумских производа са којима располаже подручје,
- избор локације за откуп и ускладиштење и
- израда организације и систематизације радних мјеста.

У складу са законском регулативом на Подручју крша може се вршити:

- сакупљање љековитог биља и
- сакупљање различитих шумских плодова .

Економска вриједност која би се остварила производњом осталих шумских производа није безначајна. Посебан значај ова дјелатност имала би у запошљавању нове радне снаге у оквиру подручја .

Коришћење осталих шумских производа је уско повезано са недостатком материјалних средстава у Центру за газдовање кршом , за организацију сакупљања и складиштења . Како је тренутно у току реализација пројекта изградње расадника медитеранских врста , који би радио у склопу Центра , треба размишљати о изградњи и објеката који би служили складиштењу и преради шумских плодова и љековитог биља . Како Центар тренутно не располаже капацитетима за складиштење и прераду осталих шумских производа нису ни рађени планови за ову дјелатност .

Основу животне средине на овом подручју чине природни ресурси шумског дрвећа, грмља и приземне вегетације. Они заједно , као специфичан екосистем крша , представљају значајну природну, а у исто вријеме и производну категорију која је од општег и посебног интереса за привредни развој овог подручја.

План коришћења љековитог и ароматичног биља зависи од :

- распрострањености , бројности и учесталости љековитог и ароматичног биља ,
- способности репродукције , односно степена учесталости и обнове , и

• бројности функција и непосредне користи од љековитог и ароматичног биља.
Врсте љековитог и ароматичног биља, чија могућност сакупљања постоји, приказане су наредној табели:

<i>ЛАТИНСКИ НАЗИВ</i>	<i>НАРОДНИ НАЗИВ</i>	<i>ДИО КОЈИ СЕ КОРИСТИ</i>
Lavandula sp.	лаванда	цвијет, етарско уље
Helichrysum italicum (Roth) G. Don fil.	смиље	цвијет, етарско уље
Salviae officinalis L.	жалфија	лист, надземни дио, етарско уље
Satureja montana L.	вријесак	цвијет
Thymus vulgaris L.	тимијан	лист, надземни дио
Melissa officinalis L.	матичњак	лист, етарско уље

На подручју којим управља Центар за газдовање кршом, ради се на плантажном узгоју лаванде, тако да је тренутно посијана је лаванда на површини од 2,08 ha, а за сјетву је припремљена површина од 2,50 ha. У наредном периоду је планирано и проширење површине за узгој лаванде.

3.3. ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА

Планиране врсте и обим шумскоузгојних радова за Подручје крша су приказане у наредној табели:

ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА	П Л А Н И Р А Н О (ha)	
	ЗА 10 ГОДИНА	ГОДИШЊЕ
Пошумљавање садњом садница	1305,00	130,50
Попуњавање површина неуспјелог пошумљавања	260,50	26,05
Њега новоподигнутих шумских култура	1305,00	130,50
Њега постојећих култура испод таксационог прага	62,09	6,21

3.4. ПЛАН ЗАШТИТЕ ШУМА

Шуме као најважнији природни екосистем, стално су изложене утицају штетних биотичких и абиотичких утицаја. Ако желимо сачувати основне вриједности шума на подручју крша, треба обратити велику пажњу на заштиту и чување шума, јер су оне подложне опасностима од пожара, биљних болести, напада штетних инсеката и др. Појава ових штетних фактора у протеклом уређајном периоду значајно је утицала на здравствено стање шума на овом подручју и то прије свега шумских пожара.

Глобална заштита шума и шумског земљишта у складу са законском регулативом је приоритетна и обавезујућа мјера при управљању и газдовању са природним ресурсима и осталим потенцијалима на подручју. У овом уређајном периоду проводиће се како превентивне тако и репресивне мјере с основним циљем очувања шумских и других екосистема у што бољем здравственом и природнијем стању.

ЗАШТИТА ШУМА ОД ШТЕТНОГ ДЈЕЛОВАЊА ЧОВЈЕКА

Чување шума потребно је организовати као превентивну мјеру, да би се сачувала добра од отуђивања. Да би се спријечиле бесправне сјече и отуђивање дрвних сортимената, у складу са законском регулативом, у Центру за газдовање кршом, урађен је План заштите шума од противправног присвајања и коришћења. Овај Центар, као и сва газдинства у оквиру Јавног предузећа има већ организовану чуварску службу.

Чуварска служба неопходна, према законским одредбама, да се спријечи пустошење шума, сјеча шума која није одобрена као редован вид обнављања шума, крчење шума, да се забрани пашарење, жирење, брст, кресање грана, ако шумскопривредном основом или планом није другачије одређено.

Грађани и правна лица која нанесу штету шумама, дужни су управљачу шума надокнадити штету према оштетном цјеновнику. Штете настале дјеловањем човјека у претходном уређајном периоду су износиле 187 800,00 КМ (односи се на крађе дрвета и уништавање садница у новоподигнутим културама; податак добијен од Центра за газдовање кршом).

ЗАШТИТА ШУМА ОД СТОКЕ И ДИВЉАЧИ

Чланом 62. став 1. Закона о шумама прописано је: „Паша у шумама у својини Републике није дозвољена“. Став 2. истог члана закона каже: „Ако не постоји опасност од угрожавања функција шуме, укључујући биодиверзитет, корисник шума и шумског земљишта у својини Републике може издати дозволу за пашу, односно жирење, осим за пашу и брст коза, у случајевима :

- када је висина дрвећа таква да им стока не може наносити штету,
- гдје се не врше мелиорациони радови у шумама,
- у којима није у току вјештачко или природно подмлађивање шума,
- гдје се шуме не налазе на земљишту подложном развијавању вјетром, клизању,
- да шуме нису оштећене од пожара и
- да шуме нису издвојене као сјеменски објекти или резервати природе

Став 5. истог члана закона каже: " Корисник шуме и шумског земљишта у својини Републике има право наплате пашарине по цјеновнику"

Приступ стоке на пашу, односно жирење и на појила кроз дијелове шума у којима није одобрена паша, дозвољен је само за то одређеним путем. Путеве за приступ и прогон стоке на пашу, односно жирење и појило, одређује и обиљежава управљач шума. Штете од стоке су све мање, а

то је последица све мањег броја становника у руралним подручјима, тако да овај проблем и није посебно изражен.

Узгајањем, заштитом, ловљењем и коришћењем дивљачи у шумама у својини Републике Српске, у складу са ловнопривредним основама бави се корисник ловишта, коме је ловиште дато на коришћење. У шуми се могу узгајати само оне врсте дивљачи и у оном броју који не смета правилном газдовању шумама. Повећањем и побољшањем исхране и здравственог стања дивљач у шуми чини незнатне штете, а у супротном причињава велике штете на једногодишњим избојцима младих биљака које користи за исхрану.

ЗАШТИТА ШУМА ОД ИНСЕКТА И БИЉНИХ БОЛЕСТИ

Биљне болести могу бити проузроковане различитим штетним факторима. Према њиховој природи болести се дијеле у двије категорије:

- Болести које изазивају абиотички фактори (физичке, хемијске и механичке природе). То су непаразитске и неинфективне болести.
- Болести које узрокују биотички фактори (гљиве, биљни и животињски организми). Ово су паразитске или инфективне болести.

У непаразитске или неинфективне болести убрајају се сви поремећаји који настају утицајем климатских и едафских фактора (температура, свјетлост, влага, отровни гасови, храњиве материје и др.). Паразитске или инфективне болести већином изазивају: гљиве, бактерије, вируси, нематодe, паразитске цвјетнице и неке биљке. Најчешће болести паразитског поријекла јесу оне које проузрокују гљиве. Ове болести се називају микозе. Затим по значају долазе болести које проузрокују бактерије (бактериозе) и најзад болести које изазивају вируси (виروزе). Постоји још категорија болести које проузрокују разне паразитне цвјетнице, ове болести се називају фанерогамне болести.

Мјере борбе против биљних болести могу бити превентивне и репресивне. Превентивним мјерама или мјерама профилаксе, спречава се појава неке болести.

Репресивне мјере могу бити ерадикативне и куративне, а примјењују се послије појаве болести.

Ерадикативним мјерама уклањају се заражене биљке или њихови дијелови у циљу редукције инокулума. Оне имају широку примјену у пракси због своје једноставности. Куративним мјерама врши се лијечење обољелих биљака.

Мјере борбе могу бити директне и индиректне. Директне мјере су усмјерене непосредно према патогену, док индиректне нису у непосредној вези са узрочником болести.

Методe борбе против болести шумског дрвећа садрже сљедеће мјере: административне, узгојно-техничке, механичке, физичке, хемијске, биолошке и интегралне. Административне мјере односе се на примјену законске регулативе у области заштите биља коју утврђују поједине земље и међународна заједница у циљу заштите биљака од опасних болести. Узгојно-техничке

мјере су избор локалитета за гајење одређене врсте дрвећа, избор система газдовања и начина обнове шума, гајење отпорних врста дрвећа, трајање опходње и хигијена објеката. Механичке мјере обухватају одсјецање и уништавање обољелих биљних дијелова или заражених биљака, уништавање биљних органа у којима презимљује паразит, уништавање спороносних органа паразита, уклањање паразита и уништавање прелазних хранитељки. Хемијска средства имају велику примјену и обезбјеђују врло ефикасну превентивну заштиту многобројним врстама биљака од најопаснијих болести.

ЗАШТИТА ШУМА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Заштиту шума од штетног дјеловања вјетра и олује треба обезбједити кроз провођење превентивних мјера у циљу одржавања и побољшања виталности стабала у састојинама и здравственог стања шума. Сва евентуално поломљена и изваљена стабла потребно је што прије из састојине уклонити, јер ова стабла су идеална подлога за насељавање штетних инсеката.

У одраслим шумама снијег не причињава значајне штете, док у младим састојинама са густим склопом и шумским културама снијег и ледена киша проузрокују штете у виду савијања, ломљења и пуцања младих стабалаца. Ове штете се могу спречити благовременим провођењем шумскоузгојних радова у виду чишћења и проређивања младих природних састојина и вјештачки подигнутих шумских култура.

Предузимање заштитних мјера од елементарних непогода углавном се своди на примјену превентивних мјера које се проводе у циљу стварања отпорности састојина на абиотичке штетне утицаје (вјетар, снијег). Стабилност састојина зависи од коефицијента виткости стабала, односно ако стабла имају већу виткост, састојина је нестабилна и угроженија од вјетроизвала и сњегоизвала, па је потребна већа опрезност код извођења сјеча. Коефицијент виткости представља однос између висине и прсног пречника средњег састојинског стабла и може се изразити нумерички.

ЗАШТИТА ШУМА ОД ШУМСКИХ ПОЖАРА

План заштите шума од шумских пожара утврђен је за подручје као цјелину. План заштите шума од пожара регулисан је Правилником о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара. Правилником су прописане и утврђене мјере и радње у вези са спровођењем и унапређивањем заштите од пожара, а одговорна лица која су задужена да се брину о спречавању ових штетних појава сходно правилнику треба да ураде следеће :

- организовати противпожарну службу,
- поставити потребан број осматрачница или обезбедити извиђање из ваздуха,
- набавити основна противпожарна средства,
- оспособити противпожарне екипе и снабдети их са опремом и алатом и
- поставити и одржавати противпожарне просјеке у четинарским културама.

Чување односно заштиту шума од пожара, потребно је организовати као превентивну мјеру која се спроводи од стране задужених одговорних лица . Да би се успјешно проводиле потребне радње и подузимале потребне мјере у вези са спровођењем и унапређивањем заштите шума потребно је организовати адекватну противпожарну службу. У противпожарној служби потребно је према правилнику задужити одговорна лица да се старају о спровођењу плана заштите од пожара.

Чување шума, односно заштиту шума од пожара треба да обављају чувари шума и друга стручна лица која зато овласти корисник шума. Да би чување било успјешно, у зависности од купираниости терена, на подручју се постављају осматрачнице које се постављају на узвишењима и које се међусобно догледају.

Чувари шума треба да спријече ложење ватре како у шуми тако и на приватним имањима на удаљености мањој од 100 метара од ивице шуме, затим паљење траве, отпадака и осталог материјала. Изузетно се ватра може ложити у шумама само на мјестима одређеним и обиљеженим од стране корисника шума, придржавајући се прописаних услова и мјера сигурности.

Поред чувара шума, противпожарна служба, треба да има оспособљене противпожарне екипе, које су снабђевене противпожарним алатом и справама за брзу интервенцију у случају појаве пожара на подручју.

Да би се купила потребна опрема за гашење шумских пожара потребно је улагање одређених финансијских средстава од стране Центра за газдовање кршом . При томе велика финансијска улагања за куповину специјалне и скупе опреме, те изградњу специјалних торњева за осматрање и дојавну везу, Центар у овом уређајном периоду неће моћи остварити. Међутим, добро организована и планирана противпожарна служба и на основу класичне опреме и алата, може са доста успјеха да извршава задатке који се пред њу постављају.

Број регистрованих пожара у протеклом уређајном периоду на Подручју крша је 500 .

3.5. ПЛАН ИНВЕСТИЦИЈА

План инвестиција односи се на подручје крша и обухвата:

- план изградње и план реконструкције постојеће шумске инфраструктуре потребне за реализацију програма ,
- план изградње осталих објеката потребних за реализацију програма ,
- план набавки механизације и друге опреме инвестиционог карактера потребне за реализацију програма и
- план осталих инвестиционих улагања.

План изградње нове и план реконструкције постојеће шумске инфраструктуре

Према подацима последњег уређивања шума на овом подручју постигнута је отвореност камионским путевима од 5,67 km/1000 ha . Због рационалнијег пословања Центра за газдовање кршом и бољег извршавања зацртаних планова пословања , у складу са финансијским могућностима , потребно је планирати изградњу нових путева , којим би се отвореност подручја повећала .

За наредни уређајни период планирана је изградња сљедећих камионских путева:

ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА	НАЗИВ ПУТА	ОДЈЕЉЕЊА КОЈА ПУТ ОТВАРА	ДУЖИНА (km)
ПЈ Штировник – Б. Гора	Алени до – Пријевор – Обли Свитавац , Капа	133 , 134 , 135 , 136	5,0 km
ПЈ Штировник – Б. Гора	Керин сјенокос – Крстати до – Царево поље	92 , 94 , 104 , 106	5,0 km
ПЈ Рудине – Планик , ПЈ Бјеласница – Ђед	Љесковица - Коритник	148 , 176 , 179	10,0 km
УКУПНО			20,0 km

За наредни уређајни период планирана је реконструкција 10 km камионских путева у износу од 200 000,00 КМ :

ПРИВРЕДНА ЈЕДИНИЦА	НАЗИВ ПУТА	ОДЈЕЉЕЊА КОЈА ПУТ ОТВАРА	ДУЖИНА (km)
ПЈ Љубомир	Морче – Видуша	10	3,0 km
ПЈ Штировник – Б. Гора	Пирина пољана – Добри до	110 , 111 , 114 , 115 , 122 , 123 , 128 , 129	5,0 km
ПЈ Штировник – Б. Гора	Убла – Алени до	131 , 132 , 134	2,0 km
УКУПНО			10,0 km

Просјечна цијена изградње шумских камионских путева на подручју Републике Српске износи око 80 000,00 КМ по километру шумског камионског пута и узета је као просјек цијене остварене у претходном периоду.

Укупно цијена коштања изградње 20 километара путева према наведеном просјеку износи око 1.600 000,00 КМ .

План изградње осталих објеката потребних за реализацију програма

Пословне просторије – општина Билећа (40 m ²)	50 000,00 КМ
--	--------------

План набавке механизације и друге опреме инвестиционог карактера

	Назив инвестиције	Годишњи износ (КМ)
1	Набавка опреме за заштиту шума	176.000,00
2	Набавка опреме за шумскоузгојне радове	30.210,00
3	Трошкови пошумљавања	7.827.500,00
УКУПНО		8.033.710,00

Структура и просјечне цијене опреме за заштиту шума и опреме за шумскоузгојне радове дате су у претходним табелама . Трошкови пошумљавања обухватају : пошумљавање садњом садница, попуњавање шумских култура и његу култура испод таксационог прага . Све цијене наведених радова су узете као просјек цијена из претходног периода.

План осталих инвестиционих улагања

Расадник медитеранских , воћних култура , шумских и украсних биљака	1 718 248,20 КМ
---	-----------------

Реализација пројекта наведеног расадника је у току , а наведена средства су потребна за завршетак . Обезбјеђено је земљиште на ком ће бити изграђен расадник , урађена је студија изводљивости , идејни пројекат изградње расадника и прибављају се одговарајуће дозволе за изградњу .

Расадник се налази на самом улазу у град Требиње , непосредно уз магистрални пут Требиње – Љубиње , на парцели званој Бресквик (Бресквењак) , на површини од 42 823 m². Површина ове парцеле задовољава стандарде за оснивање расадника , а као таква налази се и у регулационим и урбанистичким плановима Требиња . Производња би се односила на шумски садни материјал за медитеранско подручје и на остало украсно дрвеће , грмље и цвијеће . Расадник би имао трајни карактер .